

Smernica č. 1/2024 o šikane a kyberšikane

Riaditeľ Materskej školy Tribečská 2633/12 Topoľčany v súlade s pracovným poriadkom a školským poriadkom vydáva smernicu, ktorej účelom je stanoviť pravidlá prevencie a riešenia šikanovania a kyberšikanovania v škole.

Smernica o prevencii a riešení šikanovania a kyberšikanovania je interný predpis, ktorého zmyslom je charakterizovať uvedenú problematiku v kontexte vymedzenia prístupov a metód, opatrení a postupov v rámci prevencie a pri výskyte týchto sociálno-patologických javov.

ČI. 1

ÚVODNÉ USTANOVENIA

1. Smernica upravuje základné znaky, formy a prejavy šikanovania žiakov, možnosti preventívneho pôsobenia a spôsoby riešenia šikanovania žiakov v nadväznosti na zodpovednosť školy v súlade s príslušnými ustanoveniami zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „školský zákon“) a Smernicou Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky (ďalej ako „MŠVVaŠ SR“) č. 36/2018 k prevencii a riešeniu šikanovania detí a žiakov v školách a školských zariadeniach.

2. Jednotlivé oblasti prevencie sociálno-patologických javov uvedené v tejto smernici v škole zastrešujú školskí koordinátori vo výchove a vzdelávaní, výchovný poradca, s ohľadom na stratégie a postupy uvedené v pokynoch na príslušný školský rok (Sprievodca školským rokom) zo strany MŠVVaŠ SR a podľa Smernice č. 36/2018 k prevencii a riešeniu šikanovania detí a žiakov v školách a školských zariadeniach. Jednotlivé formulácie a odporúčania tejto smernice sú spracované v podobe konkrétnych aktivít a dokumentov školy, ktoré v aplikačnej praxi reálne pomôžu preventívne pôsobiť voči rovesníckemu násiliu a šikanovaniu (vypracovaný plán preventívnych aktivít zameraný na problematiku prevencie a riešenia šikanovania a kyberšikanovania).

3. Problematika šikany a kyberšikany z dôvodu nebezpečnosti a dosahu na zdravie a na život žiakov je zo strany školy neustále monitorovaná, vyhodnocovaná, a to nielen ako dôsledok už vzniknutého problému, ale aj ako nástroj na riešenie a elimináciu rizík v budúcnosti a možnosti ich prevencie.

4. Cieľom školy je, aby sa z koncepčného aj aplikačného hľadiska prijímali také opatrenia na predchádzanie šikany a kyberšikany, ktoré prispievajú k zodpovednému a bezpečnému správaniu sa v online prostredí, rozvoju kritického myslenia a zabezpečia elimináciu rizík dôsledkov šikany a kyberšikany z hľadiska ich vplyvu na život a kultúru školy.

ČI. 2

CHARAKTERISTIKA ŠIKANOVANIA A KYBERŠIKANOVANIA

1. Definícia šikanovania

a. Šikanovanie pochádza z francúzskeho slova *chicane*, ktoré v preklade v širšom zmysle slova znamená zlomyseľné obťažovanie.

b. Šikanovaním sa rozumie správanie žiaka, ktorého úmyslom je ublíženie, ohrozenie alebo zastrašovanie iného žiaka alebo úmyselný, spravidla opakovaný útok voči žiakovi alebo skupine žiakov, ktorí sa z rôznych dôvodov nevedia alebo nemôžu účinne brániť. Toto konanie má charakter cieleného a opakovaného použitia slovného alebo fyzického násillia voči slabšiemu jednotlivcovi alebo skupine.

c. Kyberšikanovaním (iné názvy: kyberšikana, kybernetická šikana, počítačová šikana, angl. cyberbullying) je druh šikany špecifický tým, že je realizovaný prostredníctvom informačných a komunikačných technológií, najčastejšie prostredníctvom internetu či mobilného telefónu. Ide o zasielanie obťažujúcich, urážlivých či útočných e-mailov a SMS, vytváranie dehonestujúcich stránok, blogov a vlogov, prípadne zverejňovanie audiovizuálnych záznamov (fotografií, videí) s cieľom poškodenia identity danej osoby.

2. Znaký a prejavy šikany a kyberšikany

a. Šikanovanie sa od jednorazového konfliktu vyznačuje hlavnými znakmi, a to konkrétne: úmyslom, agresiou, opakovaním, nerovnováhou v pomere síl. V súvislosti s používaním sociálnych médií môže dôjsť k nevhodnému správaniu sa (kyberšikana) medzi žiakmi mimo priameho vyučovania prostredníctvom e-mailov, textových správ a príspevkov na internete.

b. Šikanovanie môže existovať v rôznych formách a podobách:

I. fyzické (strkanie alebo udieranie),

II. verbálne (ohováranie alebo vyhrážky),

III. psychologické a emocionálne (šírenie klebiet alebo vylúčenie niekoho z rozhovoru alebo činnosti).

c. Kyberšikanovanie má najčastejšie tieto znaky:

I. sociálna prevaha alebo psychická prevaha agresora, nie je nutná fyzická prevaha,

II. agresor vystupuje často anonymne,

III. útok nevyžaduje fyzický kontakt agresora a obeť,

IV. agresor spravidla nevidí priamu emocionálnu reakciu obeť na útok s ohľadom na anonymitu a odstup, ktoré informačno-komunikačné technológie umožňujú,

V. útoky sa šíria prostredníctvom internetu (online priestoru) podstatne rýchlejšie ako inými spôsobmi,

VI. útoky sú prístupné veľkému množstvu osôb,

VII. agresor je schopný uskutočniť útok z rôznych miest,

VIII. útoky môžu mať dlhšie trvanie v čase,

IX. obeť nemusí o napadnutí dlhšiu dobu vedieť,

X. obeť nemusí byť schopná identifikovať agresora,

XI. zverejnené informácie, fotografie a audiozáznamy a videozáznamy môže byť náročné odstrániť z internetu.

Čl. 3

PREVENCIA ŠIKANOVANIA A KYBERŠIKANOVANIA

1. Predpokladom akéhokoľvek efektívneho preventívneho prístupu k šikanovaniu a kyberšikanovaniu je neustále monitorovanie aktuálneho stavu, analýza javov a na základe relevantných údajov prijímanie opatrení, postupov, intervencií.

2. Všetky preventívne aktivity musia zachytiť nielen výskyt šikanovania a kyberšikanovania, ale aj ich formy, pohlavné odlišnosti a sprievodné sociálne determinanty. Súčasťou týchto aktivít je aj nácvik zručností, aby žiaci vedeli, ako sa majú v prípade vystavenia sa šikanózneho správania zachovať, aby boli pripravené na reakciu, či už v prípade svedka zastat' sa obete a informovať zodpovedné osoby, alebo v prípade obete, aby bola pripravená sa ozvať a do istej miery sa aj sama brániť.

3. Prevencia zo strany školy je podporovaná vzdelávaním pedagogických zamestnancov v rámci plánu profesijného rozvoja s cieľom realizovať celostný prístup proti šikanovaniu a kyberšikanovaniu.

4. Výchovné a psychosociálne programy prevencie zo strany školy sú zamerané na rozvoj sociálnych zručností a na prácu s agresivitou, resp. s hnevom s dôrazom na ich neustálu evalváciu. V rámci prevencie sa systematicky zvyšuje citlivosť a povedomie o šikanovaní a kyberšikanovaní prostredníctvom organizovania besied, diskusií či workshopov.

5. Problematika prevencie šikanovania a kyberšikanovania je integrálnou súčasťou kurikulárnych dokumentov školy.

6. Riaditeľ školy zodpovedá za systémové aktivity a stratégie školy v oblasti prevencie šikanovania, a to najmä tým, že:

a. vytvára pozitívne prostredie v škole,

b. podporuje prosociálne správanie a vzťahy žiakov,

c. určuje pravidlá správania sa a používania informačno-komunikačných technológií (mobilných telefónov, tabletov, počítačov a iných komunikačných technológií) v priestoroch školy,

d. zabezpečuje zvýšený dozor pedagogických zamestnancov pred začiatkom školského vyučovania a pri všetkých činnostiach organizovaných školou, počas prestávok a podľa potreby aj po skončení školského vyučovania, najmä v priestoroch, kde k šikanovaniu už došlo alebo jestvuje dôvodné riziko, že by k nemu mohlo dochádzať,

e. zabezpečuje zverejnenie kontaktných údajov inštitúcií zameraných na krízovú intervenciu, riešenie a prevenciu šikanovania,

f. v podrobnostiach určuje v interných dokumentoch školy (pracovný poriadok, školský poriadok) práva a povinnosti dotknutých osôb,

g. zabezpečuje a prostredníctvom plánu profesijného rozvoja aj podporuje vzdelávanie pedagogických zamestnancov v oblasti prevencie a riešenia šikanovania a kyberšikanovania,

h. spolupracuje s odbornými zamestnancami zariadení poradenstva a prevencie a ďalšími odbornými pracoviskami poradenských služieb a preventívnych služieb v regióne,

i. zapája do prevencie šikanovania školský parlament, radu školy, radu rodičov a zriaďovateľa,

j. vypracováva plán krízovej intervencie v škole.

7. V rámci prevencie škola venuje pozornosť programu rodičovských intervencií, ktoré sa zameriavajú na úlohu rodičov pri zmierňovaní pravdepodobnosti zapojenia ich detí do šikanovania a kyberšikanovania.

8. Pri realizácii preventívnych aktivít sa nevyžaduje informovaný súhlas zástupcu vo vzťahu k účasti žiaka na týchto aktivitách. Informačná povinnosť zo strany školy vo vzťahu k zákonným zástupcom týmto nie je dotknutá.

Čl. 4

PRÍSTUPY A METÓDY PRI VÝSKYTE ŠIKANOVANIA A KYBERŠIKANOVANIA

1. Pedagogický zamestnanec je povinný chrániť a rešpektovať práva žiaka a jeho zákonného zástupcu a správať sa v súlade s Etickým kódexom pedagogických zamestnancov.
2. Vo vzťahu k obeti bude v prípade potreby škola odporúčať rodičovi alebo inej fyzickej osobe než je rodič, ktorá má dieťa zverené do osobnej starostlivosti alebo do pestúnskej starostlivosti na základe rozhodnutia súdu (zákonný zástupca), vyhľadať individuálnu odbornú starostlivosť. Škola zabezpečí skupinový intervenčný program v spolupráci s centrom poradenstva a prevencie a zaistí bezpečie obete.
3. Vo vzťahu k agresorovi, jeho rodičom a zákonným zástupcom škola bude komunikovať odporúčanie vyhľadať odbornú starostlivosť centra poradenstva a prevencie, v prípade potreby preloží agresora do inej triedy, ak je agresor schopný stále ohrozovať svoje okolie a uloží opatrenia vo výchove podľa § 58 ods. 2 a ods. 3 školského zákona.
4. Pedagogický zamestnanec je povinný šikanovanie alebo podozrenie zo šikanovania medzi žiakmi bezodkladne riešiť a každej jeho obeti bezodkladne poskytnúť pomoc a podporu. Porušenie tejto povinnosti je vážnym porušením pracovného poriadku školy.
5. Pedagogický zamestnanec, ktorému je známy prípad šikanovania a neprijme žiadne opatrenie, môže byť stíhaný najmä za trestný čin:
 - a. neprekazenia trestného činu,
 - b. neoznámenia trestného činu,
 - c. ublíženia na zdraví.

Čl. 5

OPATRENIA A POSTUPY PRI VÝSKYTE ŠIKANOVANIA A KYBERŠIKANOVANIA

1. Zákonní zástupcovia šikanovaného žiaka by nemali oslovovať priamo agresora alebo jeho zákonných zástupcov. Ich povinnosťou je obrátiť sa na školu, pretože za riešenie a prevenciu šikanovania a kyberšikanovania v školskom prostredí zodpovedá škola.
2. V škole je potrebné kontaktovať ako prvého triedneho učiteľa, spísať zápis s informáciami, ktoré sa oznamovateľ dozvedel od žiaka. Učiteľ je povinný oznámenie o podozrení na šikanu prijať a všetko ohlásiť vedeniu školy.
3. Po oznámení situácie riaditeľ školy zostavuje tím zamestnancov školy, ktorý navrhuje a zabezpečuje odborný postup pri riešení šikanovania.
4. Riaditeľ školy podľa Smernice č. 36/2018 k prevencii a riešeniu šikanovania detí a žiakov v školách a školských zariadeniach pri zisťovaní a preverovaní šikanovania najmä:
 - a. zabezpečí bezodkladnú pomoc obetiam a ochranu obetí,

- b. zabezpečí dozor v triede, kde sa preveruje šikanovanie,
 - c. vykonáva opatrenia na zabránenie možnej krivej výpovede agresora jeho izoláciou počas preverovania šikanovania,
 - d. preveruje šikanovanie bezodkladne v čase, keď agresor nie je ešte dohodnutý na spoločnej výpovedi s obeťou, svedkami alebo inými osobami, ktoré na šikanovanie upozornili,
 - e. zabezpečí, aby obeť nebola konfrontovaná s agresorom,
 - f. zabezpečí zistenie vhodných svedkov a uskutočnenie individuálnych rozhovorov alebo konfrontačných rozhovorov so svedkami,
 - g. uchováva dôkazy pri podozrení na kyberšikanovanie v spolupráci s koordinátorom pre informatizáciu alebo externým expertom,
 - h. snaží sa zistiť skutočnú príčinu narušených vzťahov medzi žiakmi, ktoré vedú k šikane alebo kyberšikane,
 - i. kontaktuje vo vzťahu k obeti, agresorovi a svedkovi šikanovania zákonných zástupcov, osoby, ktoré sa osobne starajú o dieťa, zariadenie, v ktorom je žiak umiestnený na základe rozhodnutia súdu a zariadenie sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, v ktorom je žiak umiestnený,
 - j. kontaktuje miestne príslušné centrum poradenstva a prevencie,
 - k. zabezpečí použitie anonymnej dotazníkovej metódy,
 - l. vedie písomné záznamy o riešení jednotlivých prípadov šikanovania, pri rozhovoroch zabezpečí prítomnosť najmenej dvoch pedagogických zamestnancov,
 - m. ohlasuje príslušným útvarom Policajného zboru podozrenie na spáchanie priestupku alebo trestného činu. V prípade podozrenia zo spáchania trestného činu sa uvedené ohlasuje orgánom činným v trestnom konaní, t. j. polícii alebo prokuratúre. V prípade podozrenia zo spáchania priestupku proti občianskemu spolunažívaniu a priestupku proti majetku sa uvedené oznamuje príslušnému okresnému úradu, odboru všeobecnej vnútornej správy.
5. V prípade, že dôjde ku kyberšikanovaniu a pri podozrení, že žiaka šikanuje spolužiak alebo kyberšikana prebieha v priestoroch školy, pedagogickí zamestnanci školy nad rámec postupu uvedeného v čl. 5 ods. 4 tejto smernice uplatnia nasledovné postupy:
- a. Žiakovi sa bezodkladne s porozumením vysvetlí, že nesmie komunikovať s agresorom, má obmedziť agresorovi prístup a oznámi to svojmu triednemu učiteľovi. b. Odporúča sa uložiť, vytlačiť alebo uschovať si e-mail, SMS alebo správy od agresora alebo webovej stránky, ktoré agresor vytvoril. Všetko slúži ako dôkazový materiál.
 - c. Pokúsiť sa identifikovať, kto je agresorom (pokiaľ napríklad uvádza svoje osobné údaje).
 - d. Kontaktovať poskytovateľa serveru, z ktorého agresor šikanuje a požiadať ho, aby útočníkovi zamedzil prístup – odporúča sa doložiť nevhodné správanie dôkazovým materiálom, pokiaľ je k dispozícii.

Čl. 6

**SPOLUPRÁCA ŠKOLY S ORGÁNMI ČINNÝMI V TRESTNOM KONANÍ, ORGÁNOM SOCIÁLNOPRÁVNEJ
OCHRANY DETÍ A SOCIÁLNEJ KURATELY A ĎALŠÍMI AKTÉRMÍ**

1. Riaditeľ školy je povinný oznámiť orgánom činným v trestnom konaní podozrenie, že žiak sa dopustil šikanovania, spáchania trestného činu uvedeného v čl. 2 ods. 7 alebo opakovane páchal priestupky uvedené v čl. 2 ods. 8 Smernice č. 36/2018 k prevencii a riešeniu šikanovania detí a žiakov v školách a školských zariadeniach v súvislosti so šikanovaním.
2. Žiak, ktorý je agresorom, môže byť trestne stíhaný najmä za trestný čin ublíženia na zdraví, obmedzovania osobnej slobody, lúpeže, vydierania, hrubého nátlaku, nátlaku, porušovania domovej slobody, sexuálneho násilia, sexuálneho zneužívania, krádeže, neoprávneného užívania cudzej veci, poškodzovania cudzej veci, nebezpečného vyhrážania sa, nebezpečného prenasledovania, nebezpečného elektronického obťažovania, výroby, rozširovania, prechovávanía detskej pornografie a účasť na detskom pornografickom predstavení, ohováranie. V Trestnom zákone je zároveň zavedená osobitná skutková podstata trestného činu kybernetickej šikany, a to pod označením „nebezpečné elektronické prenasledovanie“.
3. Skutočnosť, že fyzická osoba nie je trestne zodpovedná z dôvodu nízkeho veku, nie je prekážkou na podanie žaloby vo veci náhrady škody, ktorú žiak spôsobil na majetku alebo vo veci náhrady ujmy, ktorú žiak spôsobil na zdraví. Zákonný zástupca žiaka a žiak zodpovedajú za škodu spoločne a nerozdielne.
4. Riaditeľ školy je povinný orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately oznámiť podozrenie zo šikanovania alebo spáchania trestného činu a priestupku, skutočnosti, ktoré ohrozujú obeť, agresora alebo svedkov a opatrenia, ktoré prijala podľa článku 4 alebo článku 5 Smernice č. 36/2018 k prevencii a riešeniu šikanovania detí a žiakov v školách a školských zariadeniach.
5. Na základe § 7 zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 305/2005 Z. z.“) je každý povinný upozorniť orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately na porušovanie práv dieťaťa. V súlade s § 8 a § 9 zákona č. 305/2005 Z. z. má dieťa aj rodič právo požiadať o pomoc orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, iný štátny orgán, ktorý je príslušný chrániť práva a právom chránené záujmy dieťaťa, obec (zriaďovateľ), školu a školské zariadenia. Všetky orgány sú povinné poskytnúť dieťaťu pomoc, vykonať opatrenia na zabezpečenie jeho práv a právom chránených záujmov.
6. Pri podozrení na šikanovanie žiaka spolupracujú riaditeľ školy, školskí koordinátori vo výchove a vzdelávaní, výchovný poradca, ďalší pedagogickí zamestnanci s rodinou obete a s rodinou agresora.
7. Pedagogickí zamestnanci dbajú pri rozhovore so zákonným zástupcom obete, agresora alebo svedka najmä na zachovanie dôvernosti informácií.
8. Riaditeľ školy môže odporučiť zákonným zástupcom agresora a osobám, ktoré sa osobne starajú o dieťa, alebo zariadeniu, v ktorom je dieťa umiestnené na základe rozhodnutia súdu, prostredníctvom žiadosti umiestniť agresora na dobrovoľný diagnostický pobyt do diagnostického centra alebo do liečebno-výchovného sanatória. Zároveň upozorní tieto osoby na skutočnosť, že do týchto špeciálnych výchovných zariadení môže byť dieťa prijaté aj na základe neodkladného opatrenia súdu alebo rozhodnutia súdu o uložení výchovného opatrenia.
9. O každom úkone realizovanom podľa čl. 6 tejto smernice riaditeľ školy alebo osoba poverená riaditeľom školy vyhotovuje zápis, z ktorého po jednom vyhotovení poskytne každej zo zúčastnených osôb. Pri

rozhovoroch v rámci preverovania a zisťovania šikanovania sa vyžaduje prítomnosť najmenej dvoch zamestnancov z kategórie pedagogických zamestnancov.

10. Škola má povinnosť vyhotoviť zápis o úkonoch riešenia šikanovania, ktorý musí poskytnúť všetkým zúčastneným osobám. Tento zápis v prípade, že chce zákonný zástupca podať sťažnosť, môže odstúpiť ako dôkazový materiál príslušnému školskému inšpekčnému centru.

11. Každý má právo obrátiť sa na Úrad komisára pre deti vo veci porušovania práv dieťaťa alebo ohrozovania práv dieťaťa. Komisár pre deti posudzuje aj podnety v oblasti šikany a kyberšikany.

Čl. 7

ZODPOVEDNOSŤ ŠKOLY

1. Škola zodpovedá za žiakov v čase školského vyučovania a v čase konania podujatí organizovaných školou v súlade so školským zákonom, Dohovorom o právach dieťaťa a podľa pracovného poriadku školy a školského poriadku.

2. Za plnenie povinností vyplývajúcich z čl. 7 ods. 1 tejto smernice zodpovedajú všetci pedagogickí zamestnanci školy v rámci realizácie výchovno-vzdelávacieho procesu, výkonu dozoru nad bezpečnosťou a ochranou zdravia žiakov pred začiatkom školského vyučovania, počas prestávok a všetkých činností organizovaných školou a podľa potreby aj po skončení školského vyučovania.

3. Škola zodpovedá aj za škodu, ktorú v čase vyučovania a počas výkonu dozoru spôsobí žiak, pokiaľ ten, kto je povinný vykonávať dohľad (príslušný pedagogický zamestnanec), nepreukáže, že náležitý dohľad nezanedbal (§ 422 zákona č. 40/1964 Zb. – Občiansky zákonník).

4. V prípade, že náležitý dohľad nebol zanedbaný a príslušný zamestnanec vykonávajúci dohľad preukáže spôsobenie škody žiakovi (poškodený), za škodu spôsobenú nepľnoletým žiakom zodpovedá zákonný zástupca žiaka.

Čl. 8

ZÁVEREČNÉ USTANOVENIA

1. Riaditeľ školy preukázateľne oboznámi každého pedagogického zamestnanca s touto smernicou, o čom sa vyhotoví písomný záznam, ktorý je súčasťou smernice.

2. S obsahom tejto smernice triedni učitelia oboznámia aj žiakov a zákonných zástupcov žiakov.

3. Školskí koordinátori vo výchove a vzdelávaní, ktorí vykonávajú špecializované činnosti v oblasti koordinácie primárnej prevencie drogových závislostí a ďalších sociálno-patologických javov, zapracujú princípy tejto smernice do svojho plánu práce.

4. Každý pedagogický zamestnanec zodpovedá za dodržiavanie pravidiel a princípov vyplývajúcich z tejto smernice. Nedodržanie povinností, zásad a pravidiel uvedených v tejto smernici bude považované za porušenie pracovnej disciplíny s možnosťou vyvodenia pracovnoprávných dôsledkov.

5. Výtlačok smernice je k dispozícii v riaditeľni školy a smernica je zverejnená aj na webovom sídle školy.

6. Táto smernica nadobúda platnosť a účinnosť dňom podpísania.

Materská škola, Tribečská 2633/12, Topoľčany

V Topoľčanoch 21.12.2024

Katarína Bezáková

riaditeľka školy